

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/214/2020
Identifikačné číslo spisu: 1312220279
Dátum vydania rozhodnutia: 27.01.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Mária Trubanová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:1312220279.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu T. I., bývajúceho v X., zastúpeného Mgr. Viktorom Karelom, advokátom, so sídlom v Bratislave, Háľkova 32, proti žalovaným 1/ Y. Y., bývajúcej v X., 2/ T. Y., bývajúcej v X., 3/ T. Y., bývajúcej v X., o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 14C/232/2012, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 29. januára 2019 sp. zn. 5Co/230/2017, takto

rozhodol:

Z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 29. januára 2019 sp. zn. 5Co/230/2017 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 13. februára 2014 č. k. 14C/232/2012-115 v spojení s opravným uznesením z 23. apríla 2014 č. k. 14C/232/2012-148 zamietol návrh pôvodnej žalobkyne (T. Z., zomr. E.), ktorým sa domáhala určenia, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností zapísaných v katastri nehnuteľností, Správy katastra pre hlavné mesto SR Bratislavu na LV č. XXXX, k. ú. B.. Konanie voči žalovanej 2/ a 3/ zastavil z dôvodu prekážky už rozhodnutej veci. Vyslovil, že žalovaným 1/ až 3/ náhradu trov konania nepriznáva. V odôvodnení súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa ako dárkyňa uzavrela so žalovanou 1/ ako s obdarovanou dňa 11. novembra 2003 darovaciu zmluvu (na predmetné nehnuteľnosti) a zmluvu o zriadení vecného bremena (spočívajúcu v bezplatnom doživotnom práve bývania a užívania nehnuteľností, ktoré boli predmetom daru, v prospech žalobkyne), ktoré boli obsahom jednej právnej listiny a zaopatrovaciu zmluvu. V tomto konaní sa žalobkyňa domáha určenia, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností, ktoré na základe darovacej zmluvy a zmluvy o zriadení vecného bremena z 11. novembra 2003 previedla na žalovanú 1/, t. j. nehnuteľnosti vedené na LV č. XXX pre katastrálne územie B., okres X. na Katastrálnom úrade X., Správa katastra X. - rodinný dom súpisné č. XXXX, postavený na parcele č. 13290/1, pozemky, parcela č. 13290/1 - zastavané plochy a nádvoría vo výmere 267 m², parcela č. 13290/2 - záhrady o výmere 260 m². Na rozdiel od prechádzajúceho návrhu však tentoraz žalobkyňa spochybňovala platnosť darovacej zmluvy z 11. novembra 2003 a v nadväznosti na to aj zaopatrovacej zmluvy z 11. novembra 2003 a darovacej zmluvy z 15. marca 2006 a otázku neplatnosti týchto zmlúv žiadala riešiť ako otázku prejudiciálnu. V konaní bolo medzi účastníkmi

sporné, či s poukazom na konanie sp. zn. 15C/23/2005 sa jedná o prekážku rozsúdenej veci (res iudicata). Z listu vlastníctva č. XXXX pre katastrálne územie B., obec X. - mestská časť B. súd zistil, že ku dňu podania návrhu na súd už boli spoluvlastníkmi prejednávanych nehnuteľností žalované 2/ a 3/, každá v jednej 1/2 na základe darovacej zmluvy P. z 15. marca 2006. Žalovaná 1/ nebola na liste vlastníctva vedená ako ich vlastník, v tomto konaní teda nie je pasívne vecne legitimovaná, preto súd návrh voči nej zamietol. V prejednávanej veci žalobkyňa žiadala, aby súd určil, že je výlučným vlastníkom darovaných nehnuteľností, ale odôvodňovala to neplatnosťou darovacej zmluvy z dôvodu, že darovaciu zmluvu a zmluvu o zriadení vecného bremena a zaopatrovaciu zmluvu nemožno od seba oddeliť, že darovacia zmluva bola dojednaná so záväzkom obdarovaného poskytnúť darcovi protiplnenie za predmet daru vo forme práva bezodplatného dožitia v darovaných nehnuteľnostiach, ako aj plnenia podľa čl. III zaopatrovacej zmluvy majú nepochybne majetkovú hodnotu, ktorá je vyjadriteľná v peniazoch, preto je darovacia zmluva absolútne neplatná v dôsledku absencie podmienky darovacej zmluvy - bezodplatnosti. Listom z 25. januára 2005 žalobkyňa žalovanej 1/ oznámila okamžité odstúpenie od zaopatrovacej zmluvy z 11. novembra 2003. Rozsudkom Okresného súdu Bratislava III č. k. 15C/23/2005-396 z 30. marca 2011 súd návrh žalobkyne na určenie, že ona je výlučnou vlastníčkou darovaných nehnuteľností zamietol a odvolací súd tento rozsudok potvrdil s tým, že obidve zmluvy, t. j. darovacia aj zaopatrovacia zmluva, uzavreté 11. novembra 2003 sú platné právne úkony. Žalobkyňa v konaní sp. zn. 15C/23/2005 podala návrh na vrátenie daru, v priebehu konania, na jej návrh súd uznesením zo 14. mája 2008 pripustil do konania žalované 2/ a 3/, na ktoré boli predmetné nehnuteľnosti prevedené, voči žalovanej 1/ zobrala žalobkyňa návrh späť a petit návrhu upravila tak, že súd určuje, že ona je výlučnou vlastníčkou darovaných nehnuteľností. S pôvodnou žalovanou súd naďalej konal ako so žalovanou 1/ z dôvodu, že podala vzájomný návrh o určenie neplatnosti žiadosti o vrátenie daru. Žalované 1/ a 2/ vystupovali ako vedľajšie účastníčky na strane žalovanej 1/ v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu - žiadosti o vrátenie daru. V konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam bola žalobkyňou T. Z. a žalované T. Y. a T. Y. Žalobkyňa svoj návrh odôvodňovala tým, že žalovaná 1/ si riadne neplnila svoje povinnosti voči nej a hrubo porušila dobré mravy (§ 39 Občianskeho zákonníka ďalej len „OZ“), nárok opierala aj o § 630 OZ (vrátenie daru). Žalobkyňa sa v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 15C/64/2012 domáhala obnovy konania veci vedenej pod sp. zn. 15C/23/2005. Uznesením z 12. septembra 2012 potvrdeným odvolacím súdom súd návrh žalobkyne zamietol. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 6. októbra 2013. Citujúc ustanovenia § 103 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O. s. p.“), § 159 O. s. p. a § 104 ods. 1 veta prvá O. s. p. súd prvej inštancie uviedol, že právoplatný rozsudok Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 15C/23/2005 z 30. marca 2011 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 2Co/5/2012-457 zo 4. apríla 2012 o určenie vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam, vytvoril prekážku veci právoplatne rozhodnutej v konaní o určenie vlastníctva v prejednávanej veci. Mal za preukázané, že v danom prípade sa jedná o res iudicata, nakoľko sa rovnako ako v konaní sp. zn. 15C/23/2005 jedná o rovnakých účastníkov konania, rovnaký nárok žalobkyne, opiera sa o ten istý právny dôvod vyplývajúci z totožného skutkového stavu, pričom v konaní sp. zn. 15C/23/2005 súd záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania. Krajský súd v Bratislave posudzoval aj otázku absolútnej aj relatívnej neplatnosti obidvoch zmlúv (v odvolaní boli namietané), ktoré posúdil ako platné. Uviedol, že rozhodnutia Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 15C/23/2005 z 30. marca 2011 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2Co/5/2012 zo 4. apríla 2012 sú právoplatné, čiže sú splnené všetky predpoklady pre res iudicata.

1.1. Uznesením z 23. apríla 2014 č. k. 14C/232/2012-148 Okresný súd Bratislava III opravil v písomnom vyhotovení rozsudku Okresného súdu Bratislava III č. k. 14C/232/2012-115 z 13. februára 2014 prvý výrok v jeho výrokovej časti tak, že správne má znieť : „Súd návrh voči žalovanej 1/ zamietla. V zostávajúcej časti zostáva rozsudok nedotknutý.“ Predmetnú opravu odôvodnil ustanovením § 164 O. s. p., teda že sa vyskytla chyba v písaní.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalobkyne (T. Z.) uznesením zo 16. februára 2015 č. k. 5Co/310/2014-174 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení uviedol, že rozsudkom Okresného súdu Bratislava III z 30. marca 2011 č. k. 15C/23/2005-396 bol návrh žalobkyne na určenie, že je výlučnou vlastníčkou darovaných nehnuteľností zamietnutý a odvolací súd rozsudkom zo 4. apríla 2012 č. k.

2Co/5/2012-457 tento rozsudok potvrdil, pričom vychádzal najmä z preukázania naplnenia podmienok pre vrátenie daru z dôvodu hrubého porušenia dobrých mravov. Pokiaľ sa odvolací súd zaoberal aj rozširujúcimi a doplňujúcimi dôvodmi, k týmto dôvodom nezaujal vo svojom rozhodnutí záväzné právne stanovisko, absolútnu a relatívnu neplatnosť darovacej a zaopatrovacej zmluvy posúdil odvolací súd záväzne len s ohľadom na ustanovenie § 37 OZ a čiastočne s ohľadom na ustanovenie § 39 OZ. Absolútna neplatnosť darovacej zmluvy v spojení so zmluvou zaopatrovacou podľa ustanovenia § 39 OZ z dôvodu absencie základných náležitostí darovacej zmluvy, ktorými sú bezodplatnosť a dobrovoľnosť darovania neboli v priebehu predchádzajúceho konania žalobkyňou vôbec namietané, neboli (ani byť nemohli) konajúcimi súdmi posúdené vo vzťahu k uplatnenému nároku. Ten istý predmet konania je daný, ak ten istý nárok alebo stav vymedzený žalobným petitom vyplýva z rovnakých skutkových tvrdení, z ktorých bol uplatnený (t. j. vyplýva z rovnakého skutku), pričom práve skutkové tvrdenia odôvodňujúce uplatnený nárok v konaní vedenom na súde prvej inštancie pod sp. zn. 15C/23/2005, a teraz v aktuálne prebiehajúcom konaní, sú rozdielne. Ak súd tvrdené právo na základe skutočností teraz uvedených v žalobe v skoršom konaní neskúmal, nemožno považovať skorší rozsudok súdu prvej inštancie za také rozhodnutie vo veci, ktoré by bránilo prejednaniu novej žaloby o určenie vlastníckeho práva k rovnakej nehnuteľnosti.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) na dovolanie žalovaných 2/ a 3/ uznesením z 25. mája 2017 sp. zn. 2 Cdo 152/2016 zrušil uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo 16. februára 2015 sp. zn. 5Co/310/2014 a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu nepreskúmateľnosti rozhodnutia krajského súdu. Najvyšší súd v záhlaví svojho rozhodnutia označil žalobcu T. I. (...) s konštatovaním, že po rozhodnutí odvolacieho súdu žalobkyňa dňa E. zomrela a jej právnym nástupcom sa stal závetný dedič T. I. (bod 4. rozhodnutia).

4. Krajský súd v Bratislave (po zrušení a vrátení veci najvyšším súdom na ďalšie konanie) uznesením z 29. januára 2019 č. k. 5Co/230/2017-318 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti zrušil a konanie zastavil, pričom žalovaným 2/ a 3/ nepriznal náhradu trov konania. Odvolací súd vec opätovne prejednal, pričom prednostne reagujúc na úmrtie žalobkyne konštatoval s poukazom na § 7 ods. 1, 2 OZ, § 61 ods. 1, 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), že splnenie procesných podmienok a ich nedostatky súd skúma z úradnej povinnosti. Všeobecné procesné podmienky CSP vymedzuje tak, že kedykoľvek v priebehu konania súd prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci. Podmienka procesnej subjektivity musí byť splnená a súd ju musí skúmať vždy. Ide tak o predpoklad prípustnosti rozhodovania vo veci samej. Ak ten, kto je označený za stranu sporu (v tomto prípade žalobkyňa) nespĺňa kritériá na priznanie hmotnoprávnej subjektivity, alebo nie je zákonom priamo určený za stranu sporu bez toho, aby ju mal možnosť s nadväznosťou na uvedené konštatovať, že táto procesná podmienka splnená nie je a súd nemôže vo veci konať a rozhodnúť. Je vecou súdu, aby podľa povahy sporu posúdil, či smrť strany sporu bráni ďalšiemu pokračovaniu v konaní, alebo či v ňom možno pokračovať s právnymi nástupcami zomrelej strany sporu. V danom prípade žalobkyňa zomrela dňa E., čím došlo k strate jej procesnej subjektivity a zároveň vznikla prekážka konania, ktorá vyžadovala posúdiť, či právo, o ktorom sa rozhoduje, prešlo na právnych nástupcov žalobkyne (dedičov). V danom prípade bolo dedičské konanie po poručiťke - žalobkyni zastavené z dôvodu, že poručiťka majetok nezanechala. Prípadní dedičia tak nevstúpili do žiadnych práv poručiťky, nakoľko táto bola nemajetná, za ktorých okolností preto nie je možné v konaní ďalej pokračovať s právnymi nástupcami žalobkyne a konanie, ktoré doposiaľ nebolo právoplatne ukončené, je potrebné zastaviť. Odvolací súd preto rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej, konanie zastavujúcej časti (z dôvodu existencie prekážky rei iudicata) zrušil (§ 389 ods. 1 písm. a/ CSP) a konanie zastavil (§ 391 ods. 1, § 161 ods. 1, 2 CSP). Pre úplnosť považoval odvolací súd za potrebné uviesť, že ak bola v katastri nehnuteľností ako vlastníčka zapísaná iná osoba ako poručiťka, a ak bola medzi touto osobou a dedičom sporná otázka platnosti právneho úkonu, na základe ktorého táto tretia osoba nadobudla vlastníctvo ku spornej nehnuteľnosti, nie je ani súd v konaní o dedičstve oprávnený túto spornú otázku riešiť a v nadväznosti na to posudzovať, či bol poručiťka ku dňu svojej smrti vlastníkom spornej nehnuteľnosti. V takomto prípade však platí, že dedič na určení, že určitá vec bola ku dňu smrti poručiťka jeho vlastníctvom, resp. vec patrí do dedičstva po poručiťkovi (nie však na určení vlastníctva, keďže dedičstvo sa síce nadobúda momentom smrti poručiťka, ale právna úprava dedičského práva vychádza

z princípu ingerencie štátu pri nadobudnutí dedičstva, teda predpokladá, že dedičstvo po poručiteľovi musí byť súdom prejednané v konaní o dedičstve), naliehavý právny záujem má. Aj keď je vec, ktorej sa toto určenie týka, neskôr (v prípade úspechu žalobcov - dedičov - v konaní o určenie, že poručiteľ bol ku dňu svojej smrti vlastníkom veci) prejednaná v konaní o dedičstve a je potvrdené nadobudnutie dedičstva (schválená dohoda o vyporiadaní dedičstva), neznamená to, že dedičia sú už ďalej vlastníkami veci. Rozhodnutie vydané v konaní o dedičstve nie je totiž pre osobu zapísanú ako vlastníka v katastri záväzná, a o tom, kto je súčasným vlastníkom nehnuteľnosti, môže byť rozhodnuté iba v ďalšom konaní o určenie vlastníckeho práva. V súvislosti s potrebou zrušenia nariadeného predbežného opatrenia (uznesenie Okresného súdu Bratislava III zo 14. decembra 2015 č. k. 14C/232/2012-273) odvolací súd poukázal na obsah znenia § 470 ods. 1 CSP, z ktorého je zrejmé, že predmetné ustanovenie zakotvuje práve princíp okamžitej aplikability procesných noriem a na druhej strane § 470 ods. 2 CSP zakotvuje princíp justifikácie účinkov procesných úkonov (v podobe zachovania účinkov procesných úkonov vykonaných v „živých“ konaniach podľa zrušenej právnej úpravy). Vzhľadom na uvedené možno uzavrieť, že napriek princípu okamžitej aplikability nových procesnoprávných noriem je potrebné posúdiť podmienky pre zrušenie predbežného opatrenia vo vzťahu k ustanoveniu právneho predpisu, podľa ktorého rozhodoval súd prvej inštancie, teda podľa § 77 ods. 2 O. s. p., resp. § 77 ods. 1 O. s. p., upravujúceho zánik predbežného opatrenia. O trovách konania rozhodol odvolací súd podľa § 257 CSP.

5. Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) ako závetný dedič po nebohej T. Z., zomr. E. (pôvodne žalobkyňa v spore) dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodňoval ustanovením § 420 písm. f/ CSP. Predmetom a zároveň zdôvodnením dovolania je vyriešenie procesnej otázky, ktorá spočíva v tvrdení existencii procesnej prekážky konania - nedostatok procesnej subjektivity žalobkyne v dôsledku jej úmrtia v priebehu konania o určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, pričom procesná subjektivita podľa právneho názoru odvolacieho súdu úmrtím žalobkyne automaticky neprešla na právneho nástupcu žalobkyne, resp. prechod hmotnoprávných nárokov, z ktorých sa odvodzujú procesné práva v prebiehajúcom konaní nemá odvolací súd za preukázaný z dostupných listín. Odvolací súd posúdil existenciu prekážky postupu v konaní o určovacej žalobe podľa ustanovenia § 63 ods. 1 a ods. 2 CSP ako prekážku, ktorú nie je možné postupom odvolacieho súdu odstrániť. Postup odvolacieho súdu je jednak v absolútnej kontradikcii s právnym názorom dovolacieho súdu uvedenom v zrušujúcom uznesení sp. zn. 2 Cdo 152/2016, ktorým je v zmysle § 455 CSP odvolací súd viazaný. Jednak odvolací súd, či už sám alebo v súčinnosti so stranami konania, nevykonal všetky opatrenia na odstránenie prekážky ďalšieho postupu súdu v konaní, ktorá je podľa názoru dovolateľa prekážkou odstrániteľnou (postup podľa § 211 ods. 1 CMP vykonaním dodatočného konania o dedičstve), čím zasiahol do práva dovolateľa na spravodlivý proces. Súd prvej inštancie a rovnako dovolací súd aj po skončení dedičského konania po žalobkyňi konali s jej právnym nástupcom ako so stranou konania o určovacej žalobe bez toho, aby mu upierali práva alebo ho nezbavili plnenia procesných povinností strany konania. Z uznesenia č. k. 14C/232/2012-273 okresný súd príslušný na nariadenie predbežného opatrenia, ktorého dôvodnosť odvíjal od návrhu podaného vo veci samej, považoval právneho nástupcu žalobkyne na základe jeho právneho postavenia závetného dediča po poručiteľke za legitímneho a výsledkom dedičského konania legitimizovaného sukcesora do výhradných práv a povinností žalobkyne. Dovolací súd v záhlaví uznesenia sp. zn. 2 Cdo 152/2016 uviedol ako žalobcu právneho nástupcu žalobkyne, mal teda za preukázané, že právny nástupca vstúpil do všetkých procesných práv a povinností žalobkyne. Navrhol, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a zároveň, aby konanie o žalobe o určenie vlastníckeho práva vedené pod sp. zn. 14C/232/2012 prerušil a v zmysle ustanovenia § 164 CSP do právoplatného rozhodnutia v dedičskom konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 30D/903/2019 alternatívne, aby napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil na opätovné rozhodnutie odvolaciemu súdu.

6. Žalované 2 / a 3 / v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalobcu uviedli, že sa nestotožňujú s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, avšak nie sú sporovou stranou oprávnenou podať vo veci dovolanie. Zároveň zdôrazňujú, že žalobkyňa v čase smrti nebola vlastníčkou predmetných nehnuteľností, nemohla tieto v závete odkázať dovolateľovi ani nikomu inému, a rovnako tak sa predmetné nehnuteľnosti nemohli stať predmetom dedenia zo zákona.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a súčasne aj dôvodné.

8. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky).

9. V danom prípade žalobca vyvodzuje prípustnosť a dôvodnosť svojho dovolania z § 420 písm. f/ CSP.

10. Podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Najvyšší súd už v judikátoch R 23/1994 a R 4/2003 vydaných do 30. júna 2016 považoval za prípad odňatia možnosti konať pred súdom postup súdu, ktorý sa z určitého dôvodu odmietol zaoberať meritom veci (odmietol podanie alebo konanie zastavil alebo dovolací súd odmietol odvolanie), hoci procesné predpoklady pre taký postup neboli dané. Nadväzujúc na tento záver treba aj podľa súčasnej právnej úpravy (CSP) za zásah do práva na spravodlivý súdny proces považovať nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, v rámci ktorého z určitého dôvodu odmietne odvolanie, či konanie zastaví, i keď predpoklady pre taký postup neboli dané (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 98/2017, 8 Cdo 171/2017 a 8 Cdo 179/2017).

12. So zreteľom na uvedené dovolací súd skúmal, či rozhodnutie odvolacieho súdu vykazovalo znaky procesného postupu znemožňujúceho strane (dovolateľovi), aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

13. Podľa § 161 ods. 1 CSP ak tento zákon neustanovuje inak, súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“).

13.1. Uvedené zákonné generálne procesné ustanovenie ukladá súdu povinnosť v každom štádiu konania prihliadať na to, či sú splnené zákonom stanovené podmienky (procesné podmienky konania), aby súdne konanie mohlo prebehnúť a súd mohol vydať rozhodnutie. Medzi základné procesné podmienky (okrem iných), ktoré má súd povinnosť skúmať aj bez návrhu po celý čas konania, patria procesné podmienky strán sporu (účastníkov konania podľa CMP), ktoré musia disponovať určitými vlastnosťami, aby súd mohol konať. Ide predovšetkým o procesnú subjektivitu (§ 61 a nasl. CSP), spôsobilosť strany samostatne konať pred súdom (procesná spôsobilosť podľa § 67 a nasl. CSP) a ak má strana zástupcu, aj tzv. spôsobilosť byť zástupcom strany, resp. v niektorých prípadoch sa požaduje osobitná kvalifikácia zástupcu, napr. zákon obligatórne stanovuje zastúpenie advokátom. Procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva (§ 61 CSP). Jej predpokladom je hmotno-právna subjektivita vo význame spôsobilosti mať práva a povinnosti podľa hmotného práva. Hmotno-právna spôsobilosť mať práva a povinnosti vzniká u fyzických osôb narodením (prípadne počatím, ak sa dieťa narodí živé) a zaniká smrťou fyzickej osoby, prípadne jej vyhlásením za mŕtveho. Súd môže za konania zistiť, že v konaní sa vyskytol nedostatok niektorej z podmienok, za ktorého existencie ne/môže konať vo veci. Tento nedostatok môže byť odstrániteľný alebo neodstrániteľný. Ak ide o odstrániteľný nedostatok podmienky konania, súd urobí pre odstránenie tohto nedostatku vhodné opatrenia (§ 161 ods. 3 CSP).

14. Ustanovenie § 62 CSP ukladá súdu povinnosť skúmať procesnú subjektivitu kedykoľvek počas konania, pretože jej neexistencia môže za istých okolností viesť k odstrániteľnej i neodstrániteľnej vade konania. V prípade, ak strana nedisponovala procesnou subjektivitou od začiatku sporu (t. j. v deň doručenia žaloby alebo doručenia návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia alebo zabezpečovacieho opatrenia súdu), ide o neodstrániteľný nedostatok podmienky konania, kedy súd postupuje podľa § 62 CSP a konanie zastaví. Ak by k strate procesnej subjektivity došlo počas konania, t. j. po začatí konania, nemusí vždy nevyhnutne ísť o neodstrániteľnú vadu konania, pretože takáto vada sa za istých okolností definovaných procesným postupom odstrániť dá.

14.1. Ak stranou sporu je fyzická osoba, strata jej procesnej subjektivity je zároveň stratou spôsobilosti na práva a povinnosti (právnej subjektivity). Ak strana sporu zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť alebo či v ňom môže pokračovať. Zastavenie konania prichádza do úvahy najmä v prípadoch iných ako majetkových sporov (§ 63 ods. 2 CSP argument opačného významu /a contrario/), v ktorých strata procesnej subjektivity vytvorí prekážku ďalšiemu pokračovaniu v spore; je tomu tak v prípade viazanosti práva alebo povinnosti, ktorá je predmetom konania len na osobu strany konania a ich povaha vylučuje prechod na právneho nástupcu (napr. náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia), ďalej aj v prípade, ak smrťou (zánikom) strany konania dochádza podľa hmotného práva k zániku právneho vzťahu (napr. § 706 OZ), ak strana v konaní nemá žiadneho právneho nástupcu a podobne. O zastavení konania, rovnako ako v prípade pokračovania v konaní, súd rozhodne uznesením.

14.2. Osobitná situácia nastáva v prípade, ak predmet konania tvorí tzv. majetkový spor. Civilný sporový poriadok neuvádza normatívnu definíciu majetkového sporu, dokonca ani legálna definícia majetku použiteľná pre právny poriadok Slovenskej republiky neexistuje. Treba preto vychádzať z toho, že majetok predstavujú aktíva a pasíva ocenené peniazmi. Majetkovým sporom tak budú predovšetkým spory, predmetom ktorých bude plnenie (niečo dať /dare/, vykonať /facere/, zdržať sa konania /omittere/ alebo strpieť isté konanie /pati/) a spory, predmetom ktorých bude subjektívne právo ocenené alebo vyjadriteľné v peniazoch. Za majetkový spor tak treba považovať i všetky určovacie spory, predmetom ktorých bude peniazmi ocenené súkromné subjektívne právo sporových strán (typickým príkladom sú spory o určenie vlastníckeho práva). V týchto prípadoch súd obligatórne v konaní pokračuje s definovanými subjektmi, predovšetkým s dedičmi fyzickej osoby, prípadne s tými, na ktorých prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide. (...) Uznesenie o pokračovaní v konaní o majetkovom spore podľa § 63 ods. 2 CSP je súd povinný vydať bezodkladne po tom, ako sa skončí konanie o dedičstve, teda nie bezodkladne po tom, ako sa súd dozvie o skončení konania o dedičstve mimoprocesnou aktivitou. (...) Záväznosť stanovenej okruhu subjektov, s ktorými súd v sporovom konaní koná, je prvoradou úlohou súdu. Uznesenie o pokračovaní v konaní súd doručí všetkým subjektom konania, t. j. právnym nástupcom zomrelej fyzickej osoby podľa výsledku dedičského konania a ostatným existujúcim subjektom sporu. (...) V zmysle § 63 ods. 3 CSP súd vo výnimočných prípadoch bude môcť pokračovať aj pred skončením konania o dedičstve. (...) Pôjde najmä o prípady jednoduchých dedičských konaní, kde sa nevyskytuje žiadny spor o dedičské právo, existuje jediný nespochybniteľný dedič a pod. (pozri Števček M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. BECK, str. 225 a nasl.). Je ale treba, aby sa niektorý z doterajších účastníkov alebo niektorý z právnych nástupcov dovolal právnej skutočnosti, v dôsledku ktorej došlo k prechodu práv a povinností; ak tak urobí, musí túto skutočnosť náležite preukázať (doložiť príslušnými dokladmi).

15. Z obsahu spisu vyplýva, že T. Z. (pôvodne žalobkyňa v spore), zomrela E. (úmrtný list č. I. 186 súdneho spisu) po rozhodnutí krajského súdu uznesením zo 16. februára 2015 č. k. 5Co/310/2014-174, ktorým bol rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti zrušený a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Ide o situáciu, kedy žalobkyňa T. Z. zomrela skôr, ako sa konanie právoplatne skončilo. Na č. I. 221 súdneho spisu sa nachádza potvrdenie okruhu dedičov po poručiteľke T. Z. a na č. I. 225 a nasl. súdneho spisu je podanie dovolateľa, ktorým sa domáhal pokračovania v konaní a uznesenie č. k. 30D/597/2015-41, z ktorých listín medziiným vyplýva, že dovolateľ je závetným dedičom po poručiteľke T. Z. (pôvodnej žalobkyni v spore). Uvedenú skutočnosť konštatoval aj najvyšší súd vo svojom uznesení z 25. mája 2017 sp. zn. 2 Cdo 152/2016. Vychádzajúc z vyššie uvedeného

(najmä bodu 14. tohto rozhodnutia) je tak zjavné, že do práv a povinností v predmetnom majetkovom spore, t. j. spore o určenie vlastníckeho práva, po smrti pôvodnej žalobkyne v zmysle § 460 OZ (dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiťľa) vstúpil jej právny nástupca - dovolateľ, s ktorým mal krajský súd obligatórne v konaní pokračovať a nie konanie zastaviť.

16. Odvolací súd nesprávne posúdil povahu veci a z nesprávneho posúdenia povahy veci vyvodil nesprávny záver, že v konaní nemôže pokračovať a konanie zastaviť.

16.1. Tým, že odvolací súd napriek oznámeniu dovolateľa o jeho právnom nástupníctve po zomrelej poručiťľke, pôvodnej žalobkyne, nepostupoval v súlade s ustanovením § 63 CSP, v dôsledku čoho po smrti pôvodnej žalobkyne nekonal s jej právnym nástupcom, dovolateľom, odňal mu ako strane konania, ktorá prevzala práva a povinnosti doterajšej strany konania, právo konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP. Porušením tejto povinnosti v konečnom dôsledku zabránil oprávnenej osobe riadne pokračovať v konaní o určenie vlastníckeho práva, ktoré v súdnom konaní riadne uplatnila jeho právna predchodkyňa (zomrelá T. Z., pôvodná žalobkyňa v spore).

17. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že v kontexte celého súdneho konania v danom prípade ide o tak závažné pochybenie odvolacieho súdu, ktoré znemožnilo dovolateľovi uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Na základe čoho je dovolanie žalobcu nielen prípustné podľa § 420 písm. f/ CSP, ale tiež zároveň dôvodné, lebo je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 431 ods. 1 CSP (m. m. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 87/2010, 2 Obo 152/2008).

18. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd podľa týchto ustanovení zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

19. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom odvolacieho súdu (§ 455 CSP).

20. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách odvolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.